

MEMORITEREK

1Móz 2,7: Azután megformálta az Úristen az embert a föld porából, és az élet leheletét lehelte az orrába. Így lett az ember élőlény.

Dán 7,13-14: Láttam az éjszakai látomásban: Jött valaki az ég felhőin, aki emberfiához hasonló volt; az öregkorú felé tartott, és odavezették hozzá. Hatalom, dicsőség és királyi uralom adatott neki, hogy mindenféle nyelvű nép és nemzet őt tisztelje. Hatalma az örök hatalom, amely nem múlik el, és királyi uralma nem semmisül meg.

Mt 24,35-36: Az ég és a föld elmúlik, de az én beszédeim nem múlnak el. Azt a napot pedig és azt az órát senki nem tudja, sem az ég angyalai, sem a Fiú, hanem csak az Atya egyedül.

Lk 21,27-28: És akkor meglátják az Emberfiát eljönni a felhőben nagy hatalommal és dicsőséggel. Amikor pedig ezek elkezdődnek, egyenesedjete fel, és emeljéte fel a fejeteke, mert közeledik a megváltásotok.

Jn 11,25-26: Jézus ekkor ezt mondta neki: Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbennem, ha meghal is, él; és aki él, és hisz énbennem, az nem hal meg soha.

1Kor 2,9: Hanem amint meg van írva: „Amit szem nem látott, fül nem hallott, és ember szíve meg sem sejtett, azt készítette el Isten az őt szeretőknek.”

Fil 2,6-11: aki Isten formájában lévén nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel, hanem megüresítette önmagát, szolgálai formát vett fel, emberekhez hasonlónvá lett, és emberként élt; megalázta magát, és engedelmes volt mindhalálíg, mégpedig a kereszthalálíg. Ezért fel is magasztalta őt Isten mindenek fölé, és azt a nevet adományozta neki, amely minden névnel nagyobb, hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon, mennyeieké, földieké és föld alattiaké; és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére.

2Pt 3,10-13: De el fog jönni az Úr napja, mégpedig úgy, mint a tolvaj, amikor az egek recsegve-rovogva elmúlnak, az elemek égve felbomlanak, a föld és a rajta levő alkotások is megégnek. Mivel pedig mindezek így felbomlanak, milyen szentül és kegyesen kell nektek élnetek, akik várjátok és siettetitek az Isten napjának eljövetelet, amikor majd az egek lángolva felbomlanak, és az elemek égve megolvadnak! De az ő ígérete szerint új eget és új földet várunk, amelyben igazság lakik.

Jel 1,4b-6: Kegyelem nektek és békesség attól, aki van, és aki volt, és aki eljövendő, és a hét lélektől, akik trónja előtt vannak, és Jézus Krisztustól, a hű tanútól, aki elsőszülött a halottak közül, és a föld királyainak fejedelme, aki szeret minket, és vére által megszabadított bűneinktől, aki országa népévé tett minket, papokká Isten, az ő Atyja előtt: övé a dicsőség és a hatalom örökkön-örökké. Ámen.

Jel 22,3-5: És semmi nem lesz többé átok alatt a városban, hanem az Isten és a Bárány trónja lesz benne: szolgálai imádják őt, és látni fogják az ő arcát, és az ő neve lesz a homlokukon. Éjszaka sem lesz többé, és nem lesz szükségük lámpásra, sem napvilágra, mert az Úr Isten fénylik fölöttük, és uralkodnak örökkön-örökké.

JUBILEUMI KOMMENTÁR

Bevezetés

A könyv címe.

Az *Apokalypsis Ioannou* szó szerint János „kijelentését”, „kinyilatkoztatását” jelenti. De már a 1. v.-ből kitűnik, hogy nem János, hanem Jézus kijelentéseiről van szó, amelyet szolgájának, Jánosnak adott.

Az *apokalypsis* szó általában az igazság kijelentését, nyilvánosságra hozatalát jelenti. Vallási gondolkörben isteni titkok kinyilatkoztatása visio vagy auditio, látomások vagy hallás útján. A bibliai kijelentés világában Isten terveinek, akaratának kinyilatkoztatása. A szó egyrészt a kijelentés aktusát, másrészt a tartalmát jelzi. Eschatologiai tartalmú szövegekben az előbbi vonásaihoz egy új, speciális vonás járul: „a végső idők eseményeinek a leleplezése.” A zsidó apokaliptikában a szó egyértelműen az utolsó időkről való látomásokat jelenti.

A Jel könyvében az *apokalypsis* különböző jelentései egyesülnek, sőt egy újabb vonással gazdagodnak. A szó történetét kutatva azt találjuk, hogy a LXX-ben az *apokalypsis* szó szinonimája a *prophéteia*. A Jel 1:3 szerint a könyv tartalma: *logoi és prophéteias* (vö. 22:7.10.18). A szó, mint könyvcím, kollektív egyes szám, a könyvben feljegyzett kijelentések és látomások összességét jelenti. Ez a szóhasználat később a keresztyén apokaliptikában is érvényre jutott a Péter, Pál, Tamás apokalipszise elnevezésekben.

Az *apokalypsis* a Jel címében János nevével egybekapcsolva ezt jelenti: A János által feljegyzett kijelentések, ill. látomások könyve. János azokat a prófétai igéket és látomásokat jegyzi fel, amelyeket a megdicsőült Úrtól kapott.

A szerzőség kérdése.

A könyv helye a kánonban. A Jel könyvének szerzője könyvében négy helyen nevezi meg önmagát: 1:1.4.9; 22:8. Mind a négy helyen a *Ióannés* név áll, az egyházi tisztség közelebbi megnevezése nélkül. János, Jézus Krisztus „szolgája” (1:1), aki angyal által kinyilatkoztatást nyer Urától Patmosz szigetén, hogy azt „az Ázsia tartományban levő hét gyülekezetnek” körlevél formájában adja tovább (1:4). A szerző, mint a címzett gyülekezetek tagjainak „testvére és részestársa a szenvedésben és királyságban és állhatatosságban”, kíván meghallgatást (1:9). A 22:8–9. versekből azt tudjuk meg, hogy János, a látomások személyes átélője „próféta”. A szerző személyéről ezen kívül csak az az adat maradt ránk, hogy a kijelentés elnyerése idején „az Isten igéjéért, Jézus bizonyágtételéért” száműzetésben volt egy szigeten, Patmoszon. A szerző feleslegesnek tartja önmaga közelebbi megnevezését. Ez arra mutat, hogy a kisázsiai gyülekezet körében közismert személy lehetett, aki magától értetődően lépett fel azzal az igénnyel és tekintéllyel, hogy Jézus Krisztus kijelentését közli a gyülekezetekkel.

Tekintélyes egyházírók (Justinus Martyr, Papias, Sardesi Melito) már a második századtól kezdve Jézus tanítványát, a Zebedeus-fia Jánost tartják a könyv szerzőjének. A Jel könyve nyugaton a 2. század végétől, keleten a 3. század közepétől általában apostoli és kanonikus iratnak számít.

Jóllehet a 2. és 3. században nincs jelentősebb ellentmondás a Jel kanonicitásával szemben, a szerző személyét illetően mégsem teljes az egység. Markion érthetően zsidó iratnak nyilvánítja és elveti. Markion önkényességét ismerve, ez a tény nem jelent helytálló érvet János szerzősége

ellen. Az antimontanista Gaius (210 körül) – polemikus okokból – egy Kerinth nevű gnosztikus szerzőnek tulajdonítja a Jel könyvét. Az apokaliptikus tévelygések ellen küzdő Alexandriai Dionysios püspök a 3. század közepén nem az apostoltól, hanem egy másik Jánostól származtatta a könyvet. Ő volt, aki elsőnek mutatott rá arra a jelentős *nyelvi* és *stílus* különbségre, amely a Jel és János evangéliuma, ill. János levelei között fennáll. Az ógyház nagy történetírója Eusebius a 4. század elején még ingadozik a könyv kanonikus voltának elismerésében. A keleti egyházban sokáig vitatták a Jel apostoli eredetét. Végül is keleten Athanasius, nyugaton Augustinus hatására

kanonizálják. A nyugati egyház a 4. század végén felveszi a kánoni listára, keleten azonban csak a 9. és 10. századtól található meg egyöntetűen a kanonikus könyvek listáján.

Az újkorban *Erasmus* vonta először kétségbe a Jel apostoli eredetét. *Luther* szerint „sem nem apostoli, sem nem próféta” (Vorrede auf die offenbarung Sankt Johannis, 1522). *Zwinglinek*, *Kálvinnak* fenntartásai vannak a könyvvel szemben. Amikor Kálvin egyik kortársa meghallotta, hogy a nagy reformátor lemond a Jel magyarázatáról, így kiáltott fel: „O sapientissimus vir!” Ez a megnyilatkozás általában jellemző a reformatori kor nézeteire a Jel könyvéről. Az idegenkedésnek az az oka, hogy a Jel könyvében nem találták a kegyelemből hit által való megigazulás tanítását abban a kristálytisza formában, ahogyan azt a páli levelek elének tárják. Az idegenkedés másik oka, hogy az apokaliptika képvilága mögött nem tudták felfedezni az újszövetségi próféciaát.

A modern bibliai kritika képviselői részéről *J. S. Semler* volt az első, aki teológiai és vallástörténeti indoklással elvitatta János szerzőségét. A modern protestáns teológiai irodalomban erősen megoszlanak a vélemények. A kutatók egy része vitatja, hogy a Jel könyve és János evangéliuma ugyanattól a szerzőtől származik (*Bousset, Lohse, Jülicher – Fascher, Kümmel*). Viszont annak a nézetnek is jelentős támogatói vannak, amely szerint János evangéliuma, levelei és a Jel könyve is János apostoltól származnak (*Michaelis, Albertz, Feine–Behm, Stauffer* és általában a katolikus szerzők). A Jel egyik legjelentősebb kommentátora, *Lohmeyer* szerint az ún. Corpus Johanneum egy szerzőtől származik, de ez nem János apostol.

Vizsgáljuk meg János apostol szerzősége *ellen* és *mellett* felsorakoztatott érveket:

János apostol szerzősége ellen szól:

1. A Jel és Jn evangéliuma, ill. leveleinek nyelve között nagy különbség van. Néhány példa: Jn: *amnos* – Jel: *arnion*, Jn: *Hierosolyma* – Jel: *Ierousalém*, Jn: *ethnos* (zsidók) – Jel: *ethnos* (pogányok). A Jel bizonyos teológiai kulcsfogalmakat más szavakkal jelöl. Ezenkívül tény, hogy a Jel nyelve nem olyan jó görög nyelv, mint a Jn evangéliumáé, ill. leveleié, erősen semitizál, nyelvtani hibák is vannak benne.
2. A Jel *eschatológiai jellegű* könyv, futurikus, apokaliptikus tartalommal. János többi irata ezzel szemben érintetlen ettől a gondolatvilágtól, ahogyan tudományosan kifejezik: eschatológiátlanok.
3. A Jel tele van ószövetségi citátumokkal és célzásokkal a zsidó apokrifus és apokaliptikus irodalomra. János többi irata szinte citátumtól mentes.
4. A János név még nem bizonyíték a Jel apostoli eredete mellett. Annál is inkább, mert János nem nevezi meg önmagát sem evangéliumában, sem leveleiben.
5. A legsúlyosabb érv a Corpus Johanneum együttes hatásának eredménye: Ilyen különböző stílusú és gondolatvilágú könyveket olyan rövid időtartamon belül egy szerző nem írhat – állítja az izagógusok egy része.

Érvek János szerzősége mellett:

1. A Jel és János többi iratainak nyelve és stílusa között vannak ugyan különbségek, de a Jel mégis a jánosi iratokhoz áll a legközelebb. Egyben az egész Corpus Johanneum stílusa és gondolatvilága rokon az az ún. papi tradícióéval (a Dt-től Ezékiel könyvén át Hénóchig és a qumráni iratokig nyúló jellegzetes papi teológiával átszőtt tradíció). Ez a tény viszont a szerző lévita származására utal. János apostol pedig a hagyomány szerint lévita származású.
2. János evangéliumának és iratainak az exchatológiátlansága és a Jel eschatológiai gondolkozása nem zárja ki, sőt kiegészítik egymást.
3. Jóllehet Jn evangéliumában kevés a citátum, de gondolatvilága éppúgy feltételezi az Ószövetséget és a papi tradíciót, mint a Jel könyve.
4. A János név lehet döntő bizonyíték is a szerzőség mellett, ui. az óegyházi tradíció nem ismer más, János nevű és nagy tekintélyű evangélistát vagy egyházi férfit az apostoli korszakban Jánoson, Jézus tanítványán kívül.

5. Az utolsó ellenérv sem elháríthatatlan. Az az eshetőség, hogy – egy és ugyanazon személy két olyan különböző műfajt képvisel, mint az evangélium és az apokalipszis nem kizárt lehetőség. Erre találunk példát a világirodalomban is. János esetében pedig ez annál inkább valószínű, mert az apostol patmoszi látomásaiban új feladatot kapott. Eddig a testté lett ígéről kellett bizonyosságot tennie, most a testté lett íge jövődjéről, Isten ígéreteinek beteljesedéséről kell szólnia.

Ha figyelembe vesszük, hogy a Jel szerzője zsidókeresztyén és palesztinai származású, valamint azt is, hogy a kisázsiai gyülekezetek körében egyetemes tekintélynek örvendő egyházi vezető személy, akkor a vitában a hagyomány és a tudományos vizsgálat egyaránt János apostol szerzősége javára billenti a mérleget.

A Jel kanonicitása elsőrenden a könyv tartalmától az nem a szerzőjének személyétől függ. Ettől a kérdéstől függetlenül is alapos indokok késztetnek arra, hogy a Jel könyve szerzőjének János apostolt tekintsük.

A könyv keletkezési helye és ideje.

Irenaeus egyházi atya a 2. század végén a régi hagyományokra hivatkozva feljegyezi, hogy a Jel látomásait János a Domitianus uralkodása idején (81–96) kapta (Adversus Haereses V, 30, 3).

Keletkezése helyét maga a könyv nevezi meg: Patmosz szigete (1:9). A sziget Kis-ázsia délnyugati partjainál fekszik, Miletosz városával szemben.

A könyvben található utalások és kortörténeti adatok egyaránt valószínűvé teszik a könyv keletkezési idejéről szóló legrégebbi hagyományt.

Domitianus volt az első római császár, aki vallási okokból üldözte a keresztyénséget. A Néró idején végbement üldözéseknek nem a császárkultusszal való ellenkezés volt az oka. Domitianus volt az első császár, aki isteni tiszteletet követelt magának. Hivatalos címe ez volt: „*Dominus ac deus noster*” (Suetonius, Domitianus 13). Az uralkodó kultusza Kis-Ázsiában régtől fogva virágzott. Efezusban Domitianus uralkodása alatt az új császárnak szentelt templom épül. Kis-Ázsiában tehát különösképpen megvoltak a római államvallás és a keresztyénség, császárkultusz és Krisztus-kultusz összeütközésének feltételei.

A Jel olyan jellegű üldözésekről számol be, amelyek a császárkultusz elutasítása miatt támadtak. A látók a 17:6-ban a parázna Babilon–Rómáról ír, amelyik megittasodott a szentek és Jézus bizonyosságtevőinek véréből. A vadállat, amely a birodalom szimbóluma, isteni tiszteletet követel (13:4.12kk.; 14:9.11; 16:2). A kisázsiai gyülekezeteknek már mártírjai is vannak (2:13; 6:9). Az egyházat nagy veszély fenyegeti (3:10). A gyülekezetek egy általános üldözés előtt állnak.

A Jel ugyan közvetlenül nem nevezi meg Domitianus nevét, a kortörténeti ismereteink és a keresztyén hagyomány alapján azonban megállapíthatjuk, hogy a könyvben vázolt helyzet legjobban Domitianus korára alkalmazható. Feltételezhetjük tehát, hogy a Jel az 1. század kilencvenes éveinek elején keletkezett, amikor a fiatal keresztyén egyházat a császárkultusz részéről megsemmisítő támadás fenyegette. Ebben a helyzetben szól a könyv üzenete, béketúrásra, állhatatosságra buzdít, és Krisztus győzelmének ígéretével vigasztalja a gyülekezeteket.

A Jelenések könyve keresztyén apokalipszis.

A keresztyén apokalipszis sajátos műfajának megértéséhez ismernünk kell a zsidó apokaliptika világát, amely történetileg megelőzte keresztyén rokonát. A *zsidó apokaliptikus irodalomban* nemcsak egy irodalmi műfaj, hanem egy különös képzetkör és gondolatvilág is kifejeződik. A *zsidó apokaliptika fő témája az ősidők, de még inkább a végső idők isteni titkainak leleplezése*. Az apokaliptika ezenkívül rendkívüli érdeklődést mutat az *emberi élet és történelem végső kérdései iránt*. Az apokaliptika *titkos tudomány*, művelői látomásokra hivatkoznak, amelyekben az isteni bölcsesség leplezi le önmagát. Ez a műfaj és a benne foglalt gondolatvilág *írástudói munka*, amely ugyan sok formai rokonságot mutat az Ószövetség prófétai igehirdetésével, de nélkülözi annak hitelességét, nem isteni kijelentés, hanem theológia és olykor történetfilozófiai spekuláció.

A zsidó apokaliptika jellemző vonásai az ószövetségi próféciaival való összehasonlításban rajzolódnak ki a legélesebben:

1. Az *apokaliptikus irodalom* névtelenül vagy *pszeudonim* módon jelenik meg, a régi idők istenes embereinek a neve alatt (Mózes, Illés, Ezsdrás). A prófécia megszűnésével (Zsolt 74:9) és a Tóra kizárólagos érvényre jutásával a szerzők ilyen módon remélnék hitelességet biztosítani írásuknak. A próféták ezzel szemben teljes emberi egzisztenciájuk latbavetésével nyíltan vállalják a felelősséget a rájuk bízott üzenetért.

2. Az apokaliptika jellemvonása a „*vaticinia ex eventu*”; azaz a már megtörtént események jövődőlésszerű elbeszélése. Az Ószövetség prófétáinak nem volt szükségük ilyen mesterségbeli fogásra. Bizonyosak voltak az Istentől kapott igék és látomások közeli vagy távoli beteljesedésében.

3. Az apokaliptika és a prófécia *közös vonása a történeti érdeklődés*. H. Gunkel merészen, de minden szempontból indokoltan állapítja meg: „A modern világ Dániel könyvéből tanulta meg a világtörténet fogalmát” (Was bleibt vom Alten Testament, 1916). Dávid 7 víziója az egymást váltó világbirodalmakról, klasszikus példája annak a történet szemléletnek, amely az apokaliptikának is sajátjává lett, hogy ti. az egész emberi történet Isten színe előtt áll. A történeti korszakoknak Istentől rendelt ideje, az egész történetnek Istentől rendelt célja van.

A történeti érdeklődés módját illetően azonban lényeges különbség van a prófécia és az apokaliptika között. A próféták mindig konkrétak és időszerűek voltak, Izráel aktuális történeti problémáival foglalkoztak. A történetet a Jahve és Izráel közt fennálló szövetség szempontjából magyarázták. Ezzel szemben az apokaliptikusokat a világekorszakok változása érdekli. A jelen világekorszak hátralevő idejének és a jövő világekorszaknak titkai. Közben allegorikus képek sokaságát alkotják, a világtörténet eljövendő korszakairól és eseményeiről „menetrendet” készítenek, és számspekulációkba, számmisztikába tévednek.

4. Jellegzetes az *apokaliptika determinista* világképe. Isten tervében a legapróbb részletekig minden elő van írva. Ez a terv mechanikus és könyörtelen változhatatlansággal valósul meg. Az apokaliptika szereti a passivummal képzett szerkezeteket. A *prófécia* ezzel szemben *Isten szuverén szeretetéről tesz bizonyosságot*, aki nem kapcsolja ki az ember akaratát és felelősségét, aki könyörületből és isteni pedagógiájából olykor megváltoztatja végzéseit.

5. Az apokaliptika egyfajta *dualizmust* képvisel. Bár a sátán Isten hatalmas teremtménye, de hatalmas harc folyik Isten és a sátán, Isten angyalai és a sátán angyalai között. A *prófécia*ban az embernek egyedül az élő Istennel van dolga.

6. Az *apokaliptika nomista*. A Mózes törvényét farizeusi értelemben tartja tiszteletben. A *prófécia túlmegy a törvény formális betöltésén*, amikor kimondja: „Szeretetet kívánok és nem áldozatot” (Hós 6:6; vö. 1Sám 15:22; Ám 5:21–24).

7. Az *apokaliptika nacionalista*. A kegyes Izráelt szembeállítja a népekkel. Izráel úgy ahogy van, a Messiás segítségével legyőzi a népeket. A prófécia univerzalista. A próféták elsősorban a választott néppel pereltek annak engedetlensége miatt. Viszont a népeket sem zárták ki az eschatológikus üdvjavakból (Ézs 25:7k.; 49:6; Mik 4:1). Az apokaliptikában leegyszerűsödik a kép: Az utolsó időben Isten megdicsőíti Izráelt és megítéli a pogányokat.

8. Az apokaliptika két jelentős ponton tovább építette az ószövetségi prófécia eschatológiai üzenetét azáltal, hogy *Isten országa* eljövételét és a *feltámadást* hangsúlyozta. Az ószövetség az utolsó időkre a Messiás országa megjelenését várta. Az apokaliptika szerint azonban ez csak az emberi történet utolsó állomása lesz, amelyet felvált Isten örökkévaló országa. Mivel az Ószövetség prófétái nem kaptak kijelentést a feltámadásról, hallgatnak erről a kérdéstről. Csak későn, Dániel könyvének apokalipszisében jelenik meg a feltámadás ígérete. Az apokaliptikus irodalomban aztán annál többet olvasunk a feltámadás reménységéről.

A prófécia és az apokaliptika összehasonlításából kitűnik, hogy az apokaliptikában *két áramlat* található. Az egyik az *ószövetségi prófécia eschatológiai üzenetének interpretálása* és kiépítése a próféták lelkiületével, a másik a *partikulárizmus és történetsspekuláció*.

A zsidó apokaliptika tévedései ellenére is jelentős kijelentés-történeti szerepet végzett el: egyrészt az ószövetségi kijelentés monotheizmusának következetes hirdetésével és erkölcsi mondanivalójával a zsidóság megmaradásának fontos eszközévé vált a hellenista szinkretizmus mindent beolvasztó szellemi áramlatával szemben, másrészt az ószövetségi eschatologia továbbépítésével hídként szolgált az ó- és újszövetségi prófécia között, amelynek jelentős ösztönzéseket adott.

Az újszövetségi apokaliptika formailag a zsidó apokaliptika jegyeit viseli, víziókban, allegórikus képekben vázolja az eschatológiai eseményeket, tartalmilag viszont az ószövetségi eschatológia vonásait fejlesztette tovább.

Az újszövetségi apokaliptika legfontosabb vonása a krisztológiai jelleg. A történeti Jézus és az apokaliptikus események között ítéletre visszatérő Krisztus személye azonos (Mt 24; Mk 13; Lk 21:5–36; Jel 5:5–6; 19:13.16). Az újszövetségi apokaliptika aktuális prófécia (Jel 1:3), nem álnév alatt jelenik meg. A látnok vállalja a próféta üzenetét (Jel 1:1). Nem vaticinia ex eventu. Az ezután bekövetkező dolgokról szól és bizonyos az ígéretek beteljesedésében. Antinomista, mert a megtartás nem a törvény betűjéhez való hűségtől, hanem Jézus Krisztus áldozatától és a Krisztushitben nyert hitvalló hűségtől függ. (Jel 7:14). A keresztyén apokaliptika univerzális, az egész világ megváltására tekint (Jel 21). Az embervilág a bűn miatt rászakadt nyomorúságokból megszabadulva, kríziseken át eljut Isten országának teljes békességére. A Jelenések könyve tehát keresztyén prófécia apokaliptikus formában. Krisztológiai jellegéből és újszövetségi előzményeiből következően nem idegen test a Szentírásban, sőt méltó zárófejezete a kánonnak.

A könyv tartalma és üzenete.

A könyv egyrészt a megdicsőült Úrnak a hét kisázsiai gyülekezetnek küldött üzenetét (2–3), másrészt az utolsó időkről, Krisztus visszajöveteléről és az új teremtésről szóló látomásokat tartalmazza (4–22). A könyvnek ez a második fő része, amely az anyag háromnegyed részét öleli fel, a szó igazi értelmében apokaliptikus jellegű. De az első nagy egységet, a hét gyülekezetnek küldött levelet is áthatja az apokaliptikus vezérmotívum, a közeli végnek és Krisztus visszajövetelének üzenete.

A gyülekezetekhez intézett levelekben vigasztalás, intellektus, buzdítás, fenyegetés olvasható aszerint, amint arra az egyes gyülekezeteknek szüksége van.

A szorosabb értelemben vett apokaliptikus részben a látnok, Isten mennyei templomában, tróntermében, egy mennyei istentisztelet keretében látomásokban kinyilatkoztatást, kijelentést kap arról, hogy az emberi történet és benne az egyház története milyen kríziseken keresztül jut el a teljes váltság napjára, az új teremtésig.

A Jel könyvében adott kijelentés előkészíti a fiatal keresztyén egyházat az előtte álló próbákra, a vértanúságra. Valóban, a következő két évszázad üldözései közepette, ez a könyv a vigasztalás kiapadhatatlan forrásává lett. Ezért *időszerű* prófécia a Jel könyve, félreérthetetlen parainetikus és parakletikus tartalommal.

Másfelől a *könyvnek egyetemes érvényű és minden időkre szóló üzenete is van.* A Jel könyve bizonyosságot ad az egyháznak arról, hogy a Szentháromság Isten, a teremtő és megváltó Úr, Jézus Krisztus által a történetnek is Ura, aki biztos kézzel vezeti a világot tervei megvalósítása, országa teljes érvényre jutása felé. A történet folyamán újra és újra kiütözik és súlyos kríziseket okoz az igazság és hamisság, sötétség és világosság, szeretet és gyűlölet között a különbség. Ez a különbség olykor éles ellentétekben és harcokban ölt testet. Ezek a harcok az egyháznak, a Krisztus követőinek hitét, szeretetét, reménységét és béketűrését a legvégsőkig próbára teszik. A harc kimenetele azonban nem kétséges. Isten a feltámadott Krisztus által végleges diadalt fog aratni a sátán, az antikrisztus, a bűn, halál és emberi lét és történet minden nyomorúsága felett, amely a teremtett világ rendjét és békéjét, Istennel való közösségét zavarja. Isten útjainak végső célja az új teremtés, az Isten közösségében és üdvözítő jelenlétében élő megváltott emberiség, az új Jeruzsálem, a templom nélküli város, ahol Isten lesz minden mindenkben.

A könyv szerkezeti felépítése.

A könyv felépítése azt mutatja, hogy *egyetlen szerző tudatos szerkesztésének eredménye*. A szerkezet jól tagolt és egyes részek világosan felismerhetők. Az egyes víziók túlnyomóan hetes csoportokba tagolva jelennek meg. A hét gyülekezethez írt hét levél (1–3) és egy előjáték (4–5) után jönnek a *hét pecsét* feltörését (6:1–8:1) és a hét trombita hangját (8:1–11:19) követő látomások. A 12–14. részekben (amelyek a Bárány és a sárkány harcáról szólnak) egyelőre félbeszakad a hetes víziók sorozata, de a 15–16. részekben a *hét haragpohár* kitöltésével újra folytatódik. A hetes sorozatokban megjelenő látomások tartalma: katasztrófák, természeti és történelmi ítéletek. Ezek után jön Krisztus visszajövele, az utolsó ítélet és az új teremtés (17–22).

A hetes felosztásnak a könyv legkisebb részleteire való alkalmazása nem érvényesíthető erőszak nélkül. A könyv felosztásának áttekintésére helyesebb a teológiai tartalmuknál fogva egybetartozó részek megkülönböztetése és a tartalmukra jellemző címszó alatt történő összefoglalása.

I. Üzenet a hét gyülekezetnek (1–3)

1. A címfelirat magyarázata (1:1–3).
2. Üdvözlés az olvasóknak (1:4–8).
3. János látnoki megbízatása (1:9–20).
4. Hét levél a hét kisázsiai gyülekezethez (2–3).

II. Látomások a Krisztus visszajövele előtti időkről (4–19).

1. Isten mennyei tróntermében (4).
2. A Bárány átveszi a sorskönyvet (5).
3. A hét pecsét felbontása (6:1–8:1).
4. A hét trombitászó (8:2–11:19).
5. A sárkány, a fenevad és a Bárány (12–14).
6. A hét haragpohár kitöltése (15:1–16:21).
7. Babilon és a fenevad bukása (17:1–19:10).

III. Látomások Krisztus visszajöveteléről és végső győzelméről (19–20).

1. Krisztus paruziája (19:11–16).
2. Meghívás a „nagy vacsorára” (19:17–18).
3. A világbirodalmak bukása (19:19–21).
4. A sátán megkötözése (20:1–3).
5. Krisztus ezeréves országlása (20:4–6).
6. Góg és Magóg (20:7–10).
7. Az utolsó ítélet (20:11–15).

IV. Az új teremtés (21–22)

1. Az új Jeruzsálem (21:1–27).
2. Az új világ (22:1–5).
3. Epilógus 22:6–22).

A könyv magyarázatának módja.

A Jel könyvét az írásmagyarázat története folyamán sokféleképpen próbálták magyarázni. Az ókorban és a középkorban többnyire az ún. *egyház-történelmi* és *világtörténelmi* magyarázatot részesítették előnyben. Ennek a magyarázati módszernek az volt a föltevése, hogy a Jel könyve az egyház- és világtörténet eseményeit jövendölte meg. Ezzel a feltevéssel sokan megpróbálták a Jel apokaliptikus képeit és alakjait a történelem bizonyos eseményeivel és személyeivel azonosítani. (A Jel ilyesfajta magyarázatával manapság csak az apokaliptikus tanokat hirdető szekták foglalkoznak.) Ez a módszer önmagát cáfolta meg, ui. időről időre változtatnia kellett eredményein, mert a történelmi események nem alkalmazkodtak ahhoz a „menetrendhez”, amit a magyarázók a Jel-ben felfedezni véltek. Ezeknek a próbálkozásoknak a csődje volt az egyik oka annak, hogy a reformáció egyházai szinte a legutóbbi időkig fenntartásokkal nyúltak a könyvhöz, és elhanyagolták

magyarázatát. Ennek azonban az lett a következménye, hogy a Jel könyvét átengedték a kegyes fantáziának. Sőt egy időben úgy látszott, hogy a Jel az apokaliptikus tanokkal fellépő szekták szabad prédája lesz.

Napjainkban lényegesen változott a helyzet. Nagyszámú tudományos magyarázat foglalkozik a Jelenések könyvével és kutatja értelmét és üzenetét a bibliai kijelentés összefüggésében. A műfaj kérésének tárgyalásánál (4. pont) láttuk, hogy a Jel *aktuális újszövetségi prófécia és eschatológiai üzenet apokaliptikus formában*. Meg kell találnia az exegézisnek a módot arra, hogy megkülönböztesse a Jel-nek a *maga korához*, tehát az első olvasókhoz szóló üzenetét, az *utolsó idők*re szóló eschatológiai tanítástól. Ugyanakkor kutatnunk kell, hogy a Jel mindkét műfaji formájából milyen időszerű üzenet, vigasztalás, bátorítás, intés, felelősségre való felhívás szólalhat meg *napjaink egyházának*, a mi nemzedékünknek.

A Jel könyvének magyarázatát nem lehet egyoldalú módszerekkel megoldani. A könyv sajátos jellege ellenáll minden sematizálásnak. A megfelelő magyarázati módot úgy találhatjuk meg, ha a könyv tudományosan megállapított műfaját és sajátosságát komolyan vesszük, alkalmazkodunk ahhoz és tudományos pontossággal feltárjuk jelképrendszerét, valamint a mögötte rejlő mondanivalót.

Mivel a Jel mindenekelőtt újszövetségi prófécia, a prófécia pedig sohasem absztrakt és időtlen, hanem mindig saját kortársaihoz szóló üzenet, használnunk kell a *kortörténeti módszert* annak feltárására, hogy kik voltak a könyv első olvasói és milyen történeti helyzetben hangzott el a prófécia.

Mivel a Jel az utolsó időkre vonatkozó tanítást is tartalmaz, alkalmaznunk kell az *eschatológiai magyarázási módot*, azaz fel kell használnunk az egész bibliai kijelentés-történetből nyert eschatológiai ismereteinket, a könyv eschatológiai üzenetének megértéséhez.

Igen fontos tekintetbe venni, hogy a Jel üzenete és tartalma az apokaliptika képeibe és formáiba van öltöztetve. Ezért szükséges a *hagyománytörténeti* és *vallástörténeti* módszer alkalmazása is az apokaliptikus képanyag eredetének és jelentésének megállapítására. Erre azért is szükség van, hogy a képanyag régi és új tartalmát megkülönböztessük egymástól.

Ezeknek az exegetikai módszereknek az alkalmazása közben nem szabad sohasem megfeledkeznünk arról, hogy ezek nem válhatnak tévedhetetlen principiumokká, minden rejtélyt mechanikusan feloldó kulcsokká. Ezek a magyarázati módok csak eszközök, ún. heurisztikai szempontok, amelyeket azonban nem önkényesen alkotott az „egészséges” bibliai tudomány (vö. 1Tim 1:10; Tit 1:9), hanem a Szentírás természetének megfelelően alkalmaz. A reformátori-evangéliumi alapokon nyugvó teológiának nincs más módja és útja a Jel könyve tartalmának, tanításának, üzenetének megállapítására, mint ez, a nemzedékek odaadó munkáján alapuló komplex tudományos módszer.

Mindazok, akik szenzációéhségük vagy kegyes kíváncsiságuk, vagy világtól menekülő misztikus hajlamaik kielégítését várják a Jel-től, csalódní fognak a könyvben és annak evangéliumi tudományos magyarázatában. A Jel könyve és evangéliumi magyarázata azoknál szolgál épülésre, akik benne a Szentírás többi könyvéhez hasonlóan vigasztalást, útmutatást, Krisztus időszerű parancsait, követésére való felhívását keresik.

(forrás: http://biolka.ro/upload/Jubileumi_Kommentar.pdf)